

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

12. november 2019*

Eelotsusetaotlus – Määrus (EL) nr 1169/2011 – Toidualase teabe esitamine tarbijatele –

Kohustus märkida toiduaine päritoluriik või lähtekoht juhul, kui märkimata jätmine võib tarbijaid eksitada – Kohustus, et Iisraeli Riigi poolt okupeeritud territooriumidelt pärit toiduainetel peab olema nende päritoluterritooriumi kohta märged, millega peab juhul, kui toiduained on pärit selle territooriumi Iisraeli asundusest, kaasnema märged niisuguse päritolu kohta

Kohtuasjas C-363/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 30. mai 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. juunil 2018, menetluses

Organisation juive européenne,

Vignoble Psagot Ltd

versus

Ministre de l'Économie et des Finances,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, M. Vilaras, E. Regan, P. G. Xuereb ja L. S. Rossi, kohtunikud E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský (ettekandja), D. Šváby, C. Lycourgos ja N. Piçarra,

kohtujurist: G. Hogan,

kohtusekretär: ametnik V. Giacobbo-Peyronnel,

arvestades kirjalikku menetlust ja 9. aprilli 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Organisation juive européenne, esindaja: *avocate* J. Buk Lament,
- Vignoble Psagot Ltd, esindajad: *avocat* F.-H. Briard, *avocat* Y.-A. Benizri ja *avocat* E. Weiss,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, B. Fodda, S. Horrenberger, L. Legrand, A.-L. Desjonquères, C. Mosser ja E. de Moustier,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

- Iirimaa, esindajad: M. Browne, G. Hodge ja A. Joyce, keda abistas S. Kingston, *BL*,
- Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja P. Huurnink,
- Rootsi valitsus, esindajad: A. Falk, C. Meyer-Seitz ja H. Shev,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet, B. De Meester, F. Clotuche-Duvieusart ja K. Herbout-Borczak,

olles 13. juuni 2019. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määrust (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT 2011, L 304, lk 18; parandused ELT 2012, L 247, lk 17; ELT 2016, L 266, lk 7).
- 2 Taotlus on esitatud kahe kohtuvaidluse raames ühelt poolt Organisation juive européenne ja Vignole Psagot Ltd ning teiselt poolt ministre de l'Économie et des Finances'i (majandus- ja rahandusminister) vahel sellise teatise õiguspärasuse üle, milles on käsitletud Iisraeli Riigi poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidelt pärit kauba päritolu märgistust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Toidualased õigusnormid

- 3 Määruse nr 1169/2011 põhjendustes 3, 4 ja 29 on märgitud:
 - „(3) Et saavutada tarbijate tervise kaitse kõrge tase ja tagada nende õigus saada teavet, tuleks tagada, et tarbijad saaksid asjakohast teavet tarbitava toidu kohta. Tarbijate valikuid võivad muu hulgas mõjutada ka tervisest tulenevad, majanduslikud, keskkonnavalased, sotsiaalsed ja eetilised kaalutlused.
 - (4) [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta] määruse [(EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT 2002, L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463)] kohaselt kuulub toidualaste õigusnormide üldpõhimõtete hulka lähteandmete sätestamine tarbijatele teadlike valikute tegemiseks seoses tarvitatava toiduga ning igasuguse tarbijaid eksitava tegevuse ärahoidmine.

[...]

(29) Märge toidu päritoluriigi või lähtekoha kohta tuleks esitada alati, kui selle puudumine võiks tarbijaid eksitada toote tegeliku päritoluriigi või lähtekoha suhtes. Igal juhul peaks märge toidu päritoluriigi või lähtekoha kohta olema esitatud nii, et tarbijat ei peteta [...]“.

4 Nimetatud määruse artikli 1 „Sisu ja kohaldamisala“ lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määrusega luuakse alus kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks toidualase teabe valdkonnas, võttes arvesse tarbijate seisukohtade ja teabevajaduse erinevusi ning tagades samas siseturu sujuva toimimise.“

5 Määruse artikli 2 lõike 2 punktis g on kõigepealt märgitud, et selle määruse tähenduses on „lähtekoht“ mis tahes koht, mis on märgitud kohaks, kust toiduainet tuuakse, ja see ei ole [nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT 1992, L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/08, lk 179); edaspidi „ühenduse tolliseadustik“] artiklites 23 kuni 26 määratletud „päritoluriik“, ning seejärel on täpsustatud, et märgistusele kantud toidukäitleja nimi, ärinimi või aadress ei ole asjaomase toidu päritoluriigi või lähtekoha tähis. Veel on selle artikli lõikes 3 sätestatud, et toidu „päritoluriik“ osutab toidu päritolule tolliseadustiku artiklite 23–26 tähenduses.

6 Sama määruse artikli 3 „Üldesmärgid“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Toidualase teabe esitamisega püütakse tagada tarbijate tervise ja huvide kõrgetasemeline kaitse, luues vahendi, mille alusel lõpptarbijad saaksid teha teadlikke valikuid ja toitu turvaliselt tarbida, eelkõige pidades silmas tervisealaseid, majanduslikke, keskkonnaalaseid, sotsiaalseid ja eetilisi kaalutlusi.“

7 Määruse nr 1169/2011 artiklis 9 „Kohustuslike andmete loetelu“ on sätestatud:

„1. Vastavalt artiklitele 10 kuni 35 ning kui käesolevas peatükis sisalduvatest eranditest ei tulene teisiti, on kohustuslik märkida järgmised andmed:

[...]

i) päritoluriik või lähtekoht, kui see on artiklis 26 ette nähtud;

[...]“.

8 Selle määruse artikli 26 „Päritoluriik või lähtekoht“ lõikes 2 on sätestatud:

„Päritoluriigi või lähtekoha märkimine on kohustuslik:

a) kui selle märkimata jätmine võib tarbijaid toidu tegeliku päritoluriigi või lähtekoha määramisel eksitada, eriti kui toidule lisatud teave või märgistus tervikuna viitaks muidu sellele, et toidul on teine päritoluriik või lähtekoht;

[...]“.

Tollieeskirjad

9 Ühenduse tolliseadustik tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrusega (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT 2013, L 269, lk 1; parandus ELT 2013, L 287, lk 90) (edaspidi „liidu tolliseadustik“); selle akti käesoleval juhul asjakohaseid sätteid kohaldatakse määruse artikli 288 lõike 2 alusel alates 1. maist 2016.

- 10 Liidu tolliseadustiku artikli 286 lõikest 3 nähtub, et alates sellest kuupäevast käsitatakse muudes liidu aktides – nagu määrus nr 1169/2011 – olevaid viiteid ühenduse tolliseadustikule viidetena liidu tolliseadustiku vastavatele sätetele.
- 11 Liidu tolliseadustiku artiklis 60, mis vastab oma sisult ühenduse tolliseadustiku artikli 23 lõikele 1 ja artiklile 24, on ette nähtud:
- „1. Kaup, mis on täielikult saadud ühes riigis või ühel territooriumil, loetakse kõnealusest riigist või kõnealuselt territooriumilt pärinevaks kaubaks.
2. Kaup, mille tootmisega on seotud rohkem kui üks riik või territoorium, loetakse pärinevaks sellest riigist või sellelt territooriumilt, kus selleks seadmestatud ettevõttes toimus selle kauba viimane oluline majanduslikult põhjendatud töötlemine või toiming, mille tulemusena valmis uus toode või mis oli tähtis valmistamisetapp.“

Komisjoni teatis

- 12 Euroopa Komisjon avaldas 12. novembril 2015 *Euroopa Liidu Teatajas* teatise pealkirjaga „Tõlgendav teatis selliste kaupade päritolu märkimise kohta, mis on pärit Iisraeli [Riigi] poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidelt“ (ELT 2015, C 375, lk 4; edaspidi „komisjoni teatis“).
- 13 Teatise punktis 1 märgib komisjon, et „[k]ooskõlas rahvusvahelise õigusega ei tunnusta Euroopa Liit Iisraeli ülemvõimu Iisraeli poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidel, täpsemalt Golani kõrgendikel, Gaza sektoris ja Jordani Läänekaldal (sh Ida-Jeruusalemmas), ega käsita neid territooriume Iisraeli osana“.
- 14 Teatise punktis 2 selgitab komisjon, et „[t]arbijad, ettevõtjad ja riikide ametiasutused vajavad selgitusi selliste kehtivate [liidu] õigusaktide kohaldamise kohta, mis on seotud Iisraeli okupeeritud aladelt pärit toodete päritolu märkimisega“, ja et lisaks on teatise eesmärk „tagada liidu rahvusvahelise õiguse kohaste seisukohtade ja kohustuste järgimine mitte tunnustada Iisraeli ülemvõimu Iisraeli poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidel“.
- 15 Teatise punktis 3 deklareerib komisjon, et [k]äesoleva teatisega ei kehtestata uusi õigusnorme“ ja et see „väljendab komisjoni arusaama asjakohastest liidu õigusaktidest“, „piiram[ata] [...] Euroopa Kohtu õigust tõlgendusi esitada“.
- 16 Pärast seda, kui komisjon on teatise punktides 4–6 viidanud liidu mitmele õigusaktile, milles on sätestatud kohustus märkida eri liiki toodetele nende päritolu, märgib komisjon teatise punktides 7–10 järgmist:
- „(7) Kuna vastavalt rahvusvahelisele õigusele ei ole Golani kõrgendikud ja Jordani Läänekallas (sh Ida-Jeruusalemm) Iisraeli territoorium, siis loetakse osutatud õigusaktide tähenduses märget „product from Israel“ (Iisraelist pärit toode) valeks ja eksitavaks.
- (8) Kui päritolu märkimine on kohustuslik, tuleb kasutada mõnda muud väljendit, mille puhul võetakse arvesse, millise nime all neid alasid tavaliselt tuntakse.
- (9) Sellistele Palestiinast pärit toodetele, mis ei pärine asundustest, võiks märkida „product from the West Bank (Palestinian product)“ (toodetud Jordani Läänekaldal (toodetud Palestiinas)), „product from Gaza“ (toodetud Gaza sektoris) või „product from Palestine“ (toodetud Palestiinas); selline märg ei ole geograafilise päritolu puhul eksitav ja vastab ka rahvusvahelistele tavadele.

- (10) Golani kõrgendike ja Jordani Läänekalda asundustest pärit toodete puhul ei ole vastuvõetav, kui märgitud on ainult „product from the Golan Heights“ (toodetud Golani kõrgendikel) või „product from the West Bank“ (toodetud Jordani Läänekaldal). Kuigi märges hõlmab üldiselt ala ja territooriumi, kust toode pärineb, loetakse tarbija eksitamiseks seoses toote tegeliku päritoluga sellise täpsustava geograafilise selgituse ärajätmist, et toode on pärit Iisraeli asundusest. Selliste toodete puhul tuleks lisada sulgudes näiteks märges „Israeli settlement“ (Iisraeli asundus) vm. Kasutada võiks järgmist märgistust: „product from the Golan Heights (Israeli settlement)“ (toodetud Golani kõrgendikel (Iisraeli asundus)) või „product from the West Bank (Israeli settlement)“ (toodetud Jordani Läänekaldal (Iisraeli asundus)).“

Prantsuse õigus

- 17 Majandus- ja rahandusministri 24. novembril 2016 avaldatud teatis ettevõtjatele Iisraeli [Riigi] poolt alates 1967. aasta juunist okupeeritud territooriumidelt pärit kaupade päritolu märgistuse kohta (Avis aux opérateurs économiques relatifs à l'indication de l'origine des marchandises issues des territoires occupés par [l'État d']Israël depuis juin 1967; *JORF* 2016, nr 273, tekst nr 81; edaspidi „ministri teatis“) on sõnastatud nii:

„Määruses [nr 1169/2011] on sätestatud, et märgistusandmed peavad olema ausad. Need ei tohi põhjustada tarbija eksitamise ohtu, eriti toodete päritolu osas. Iisraeli poolt okupeeritud territooriumidelt pärit toiduained tuleb märgistada nii, et märgistus kajastaks kõnealust päritolu.“

Sellest tulenevalt juhib [Prantsuse majandus- ja rahandusministeeriumi konkurentsi, tarbimise ja pettuste vastu võitlemise peadirektoraat (direction générale de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes (DGCCRF) du ministère de l'Économie et des Finances français)] ettevõtjate tähelepanu [komisjoni] teatisele.

Eelkõige täpsustatakse selles, et Golani kõrgendikud ja Jordani Läänekallas, sealhulgas Ida-Jeruusalemm, ei kuulu rahvusvahelise õiguse kohaselt Iisraeli koosseisu. Seega tuleb selleks, et mitte eksitada tarbijat, toidu märgistusel täpselt märkida toodete täpne päritolu, olenemata sellest, kas selle märkimine on ühenduse eeskirjade kohaselt kohustuslik või ettevõtja poolt vabatahtlik.

Jordani Läänekaldalt või Golani kõrgendikelt pärit toodete puhul ei ole aktsepteeritav pelk märges „Golani kõrgendikelt pärit toode“ või „Jordani Läänekaldalt pärit toode“. Kuigi need mõisted viitavad laiemale piirkonnale või territooriumile, kust toode pärineb, võib täiendava geograafilise teabe puudumine selle kohta, et toode pärineb Iisraeli asundustest, tarbijat toote tegeliku päritolu osas eksitada. Sellistel juhtudel tuleb sulgudes lisada sõnapaar „Iisraeli asundus“ või sellega samaväärne sõnastus. Seega võib kasutada selliseid mõisteid nagu „Golani kõrgendikelt (Iisraeli asundusest) pärit toode“ või „Jordani Läänekaldalt (Iisraeli asundusest) pärit toode“.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

- 18 Nii Organisation juive européenne kui ka Vignoble Psagot palusid Conseil d'État'l (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kahes, vastavalt 24. ja 25. jaanuaril 2017 registreeritud kaebuses ministri teatis tühistada. Oma vastavaid nõudeid põhjendas kumbki erinevate väidetega, mis puudutasid muu hulgas seda, et teatis ei ole kooskõlas määrusega nr 1169/2011.
- 19 Conseil d'État (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) on sisuliselt seisukohal, et määruse nr 1169/2011 rikkumisega seotud väidete hindamisel tekkinud küsimused on kahe tema menetluses oleva kohtuasja lahendamiseks määrava tähtsusega ja valmistavad tõsiseid raskusi.

20 Nendel asjaoludel otsustas Conseil d'État (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) asja arutamise peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas Euroopa Liidu õigus ja täpsemalt määrus nr 1169/2011 nõuavad, juhul kui selle määruse kohaldamisalasse kuuluva toote päritolu märged on kohustuslik, Iisraeli Riigi poolt alates 1967. aastast okupeeritud aladelt pärit toote puhul märke tegemist selle territooriumi ning selle kohta, et toode on pärit Iisraeli asundusest, kui see on nii?
2. Kas vastasel juhul võimaldavad määruse sätted, eelkõige VI peatüki sätted liikmesriigil selliseid märkeid nõuda?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 21 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkti i koostoimes artikli 26 lõike 2 punktiga a tuleb tõlgendada nii, et Iisraeli Riigi poolt okupeeritud aladelt pärit toiduainetel peab lisaks märke selle territooriumi kohta olema juhul, kui toiduained on pärit niisugusel territooriumil asuvast Iisraeli asundusest, ka märke sellise päritolu kohta.
- 22 Siinkohal tuleb esimesena sedastada, et määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punktist i nähtub, et päritoluriigi või lähtekoha märkimine on kohustuslik, kui see on sama määruse artiklis 26 ette nähtud.
- 23 Artikli 26 lõike 2 punktis a on omakorda täpsustatud, et päritoluriigi või lähtekoha märkimine on kohustuslik, kui selle märkimata jätmine võib tarbijaid toidu tegeliku päritoluriigi või lähtekoha määramisel eksitada, eriti kui toidule lisatud teave või märgistus tervikuna viitaks muidu sellele, et sel toidul on teine päritoluriik või lähtekoht.
- 24 Peale selle on määruse nr 1169/2011 põhjenduses 29 – mida silmas pidades tuleb seda sätet tõlgendada – märgitud, et igal juhul peaks märke toidu päritoluriigi või lähtekoha kohta olema esitatud nii, et tarbijat ei peteta.
- 25 Sellest tuleneb esiteks, et toiduaine päritoluriik või lähtekoht peab olema märgitud, kui selle märkimata jätmine võib tarbijaid eksitada, lastes neil arvata, et toiduaine päritoluriik või lähtekoht on muu kui selle tegelik päritoluriik või lähtekoht. Teiseks, kui toiduainel on päritolu või lähtekoha märged, siis ei tohi see tarbijat petta.
- 26 Teisena tuleb märkida, et määruse nr 1169/2011 artikli 26 lõike 2 punktis a sisalduvat mõistet „päritoluriik“ määratleb sama määruse artikli 2 lõige 3, osutades ühenduse tolliseadustikule, mis asendati liidu tolliseadustikuga, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 9.
- 27 Liidu tolliseadustiku artikli 60 kohaselt loetakse mingist „riigist“ või „territooriumilt“ pärinevaks kaubaks kaupa, mis on täielikult saadud selles riigis või sellel territooriumil, või kaupa, mille viimane oluline töötlemine või toiming toimus selles riigis või sellel territooriumil.
- 28 Mõiste „riik“ (*pays*) kohta tuleb esiteks märkida, et seda mõistet kasutatakse EL lepingus ja EL toimimise lepingus korduvalt termini „riik“ (*État*) vastena. Et tagada liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine, tuleb kõnealusele mõistele anda seega samasugune tähendus nii liidu tolliseadustikus kui ka määruses nr 1169/2011.

- 29 Teiseks tuleb tõdeda, et mõistet „riik“ tuleb mõista nii, et see tähendab suveräänset üksust, mis teostab oma geograafilistes piirides täieulatuslikult volitusi, mille olemasolu rahvusvaheline õigus tunnustab (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus nõukogu vs. Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, punkt 95).
- 30 Termin „territoorium“ kohta ilmneb juba liidu tolliseadustiku artikli 60 alternatiivsest sõnastusest, et sellega tähistatakse muid üksusi kui „riigid“ (*pays*) ja seega ka muid kui „riigid“ (*États*).
- 31 Nagu Euroopa Kohus on juba selgitanud, peetakse sellisteks üksusteks muu hulgas geograafilisi alasid, mis on küll riigi jurisdiktsiooni all või rahvusvahelise vastutuse all, kuid millel rahvusvahelise õiguse tähenduses on omaenda staatus, mis on kõnealuse riigi staatusest eraldiseisev (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus nõukogu vs. Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, punktid 92 ja 95, ning 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, punktid 62–64).
- 32 Võttes arvesse liidu tolliseadustiku artikli 60 sisu, kuulub määruse nr 1169/2011 artikli 26 lõikes 2 ette nähtud kohustus nimetada toiduaine päritoluriiki, kui selle märkimata jätmine võib tarbijaid eksitada, kohaldamisele mitte üksnes toiduainete suhtes, mis on pärit „riigist“ käesoleva kohtuotsuse punktide 28 ja 29 tähenduses, vaid samuti nende suhtes, mis on pärit „territooriumidelt“ käesoleva otsuse punkti 31 tähenduses.
- 33 Käesolevas kohtuasjas on eelotsusetaotluse esitanud kohus märkinud, et põhikohtuasjas vaidlusalused toiduained on pärit „Iisraeli [Riigi] poolt alates 1967. aastast okupeeritud aladelt“ ja täpsemalt, nagu nähtub ministri teatisest, Jordani Läänekaldalt (sh Ida-Jeruusalemm) ja Golani kõrgendikelt.
- 34 Rahvusvahelise humanitaarõiguse normide kohaselt kuuluvad need territooriumid aga Iisraeli Riigi kui okupatsioonivõimu piiratud jurisdiktsiooni alla, kuid neil on samas omaenda rahvusvaheline staatus, mis on Iisraelist eraldiseisev.
- 35 Jordani Läänekallas on nimelt territoorium, mille rahval, s.t palestiinlastel, on enesemääramisõigus – sellele juhtis tähelepanu ka Rahvusvaheline Kohus (International Court of Justice) 9. juuli 2004. aasta nõuandvas arvamuses *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion* (I.C.J. Reports 2004, lk 136, punktid 118 ja 149). Golani kõrgendikud on osa muu riigi kui Iisraeli Riigi territooriumist, nimelt osa Süüria Araabia Vabariigist.
- 36 Eltoodut arvesse võttes tuleb asuda seisukohale, et tarbijaid eksitaks see, kui niisugustele toiduainetele, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on „päritoluriigina“ märgitud Iisraeli Riik, samas kui need toiduained on tegelikult pärit ühelt käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumilt.
- 37 Selleks et vältida tarbijate eksitamist seoses asjaoluga, et Iisraeli Riik on neil territooriumidel kohal okupatsioonivõimuna ja mitte suveräänse üksusena käesoleva kohtuotsuse punktis 29 kirjeldatud tähenduses, on vaja juhtida tarbijate tähelepanu sellele, et need toiduained ei ole pärit Iisraeli Riigist.
- 38 Seega ei tohi niisugustel toiduainetel, nagu on kõne all käesolevas põhikohtuasjas, puududa märgede nende päritoluterritooriumi kohta ja antud märget tuleb seega määruse nr 1169/2011 artiklite 9 ja 26 alusel käsitada kohustuslikuna.
- 39 Kolmanda ja viimasena tuleb määruse nr 1169/2011 artikli 26 lõike 2 punktis a sisalduva mõiste „lähtekoht“ kohta märkida, et artikli 2 lõike 2 punkti g esimese lause järgi viitab see mis tahes kohale, mis on märgitud kohaks, kust toiduainet tuuakse, kuid mis ei ole selle toote „päritoluriik“. Viimati nimetatud sätte lõpuosas on siiski täpsustatud, et märgistusele kantud tootja nimi, ärinimi või aadress ei ole asjaomase toidu lähtekoha tähis.

- 40 Selgituste kohaselt, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktides 26–32, ei saa pealegi toiduaine lähtekoht olla samane selle „päritoluterritooriumiga“.
- 41 Neid tegureid arvesse võttes tuleb mõistest „lähtekoht“ aru saada nii, et selle all peetakse silmas mis tahes konkreetset geograafilist ala toiduaine päritoluriigis või päritoluterritooriumil, välja arvatud tootja aadress.
- 42 Käesoleval juhul tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele vastamiseks esiteks kindlaks teha, kas määrust nr 1169/2011 tuleb tõlgendada nii, et märget, mille kohaselt on toiduaine pärit ühel käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumil asuvast „Iisraeli asundusest“, võib pidada lähtekoha märkimiseks selle määruse tähenduses.
- 43 Mõiste „asundus“ võib oma üldise iseloomu tõttu aga osutada mitte ainult üheleainsale kohale, vaid mitmele. Selle mõiste tavatähendus sisaldab lisaks selle geograafilisele tähendusele demograafilist mõõdet, kuna see viitab võrast päritolu rahvastikule.
- 44 Need aspektid ei takista samas mõiste „asundus“ käsitamist nii, et see ei võiks olla osa „lähtekoha“ märkest määruse nr 1169/2011 tähenduses, kui see viitab konkreetset juhul ühele geograafiliselt määratletud kohale vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 41 sisalduvale definitsioonile.
- 45 Käesoleval juhul tuleb selle alusel teha järeldus, et märget, mille kohaselt on toiduaine pärit ühel käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumil asuvast „Iisraeli asundusest“, võib pidada „lähtekoha“ märkimiseks määruse nr 1169/2011 artikli 26 lõike 2 punkti a tähenduses.
- 46 Neid asjaolusid arvestades tuleb teiseks kindlaks teha, kas märke „Iisraeli asundus“ on kohustuslik selliste toiduainete puhul, nagu on käsitletud põhikohtuasjas. Täpsemalt, kuna niisuguste toiduainete puhul tuleb – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 38 – märkida nende päritolu territoorium, peab Euroopa Kohus analüüsima, kas neil peab olema samuti märke „Iisraeli asundus“.
- 47 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 25 selgitatud, on selleks vaja kontrollida, kas niisuguse märke lisamata jätmine – mis tähendab, et mainitakse üksnes päritoluterritooriumi – võib tarbijad toiduainete tegeliku lähtekoha suhtes eksitada.
- 48 Siinkohal on vaja rõhutada, et Iisraeli Riigi poolt teatavatele okupeeritud aladele rajatud asundusi iseloomustab asjaolu, et need on konkreetne väljund ümberasustamispoliitikale, mille raames asustab Iisraeli Riik rahvast väljapoole oma territooriumi, rikkudes üldise rahvusvahelise humanitaarõiguse norme nagu need on kodifitseeritud 12. augustil 1949 Genfis alla kirjutatud tsiviilisikute sõjaaegse kaitse konventsiooni artikli 49 kuuendas lõigus (*United Nations Treaty Series*, 75. kd, nr 973, lk 287), nagu märkis Rahvusvaheline Kohus okupeeritud Palestiina alade kohta oma 9. juuli 2004. aasta nõuandvas arvamuses *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion* (I.C.J. Reports 2004, lk 136, punkt 120). Peale selle on sellise poliitika korduvalt hukka mõistnud nii Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu, nagu on tõdenud kohtujurist oma ettepaneku punktides 53 ja 54, kui ka liit ise. Antud kontekstis on vaja rõhutada, et ELL artikli 3 lõike 5 kohaselt toetab liit rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist.
- 49 Tuleb aga tõdeda, et juhul kui Iisraeli asundusest pärit toiduainel on märke ühe käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumi kohta, ilma siiski lähtekohta mainimata, võivad tarbijad arvata, et toiduaine pärineb Jordani Läänekalda puhul palestiina tootjalt või Golani kõrgendike puhul süüria tootjalt.
- 50 Kui selle kohta puudub tarbijatel mis tahes selgitav teave, ei saa neilt nimelt oodata, et nad mõtleksid välja, kas toiduaine on pärit ühest või mitmest asunduse moodustavast asulast, mis on ühele neist territooriumidest rajatud rahvusvahelise humanitaarõiguse norme rikkudes.

- 51 Selliselt võib selle märkimata jätmine, et toiduaine on pärit mõnest käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumil asuvast „Iisraeli asundusest“, tarbijaid eksitada, lastes neil arvata, et toiduaine lähtekoht on muu kui selle tegelik lähtekoht.
- 52 Niisugust järeldust kinnitab määruse nr 1169/2011 eesmärk, milleks selle artikli 1 lõike 1 järgi on tagada kõrgetasemeline tarbijakaitse toidualase teabe valdkonnas, võttes arvesse tarbijate erinevat taju.
- 53 Määruse nr 1169/2011 artikli 3 lõikest 1 ning põhjendustest 3 ja 4 – mida arvestades seda sätet tuleb tõlgendada – ilmneb, et tarbijatele antav teave peab neil võimaldama eelkõige tervisealaste, majanduslike, keskkonnavalaste, sotsiaalsete ja eetiliste kaalutluste põhjal teadlikke valikuid teha.
- 54 Võttes aga arvesse, et see loetelu ei ole ammendav, tuleb antud olukorras rõhutada ka muude, näiteks rahvusvahelise õiguse järgimist puudutavate kaalutluste võimalikku asjakohasust.
- 55 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, nagu märkis sisuliselt ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 51 ja 52, et tarbijad võivad oma ostuotsuste langetamisel lähtuda kaalutlustest, mis on seotud sellega, et põhikohtuasjas kõnealused toiduained on pärit asundustest, mis on rajatud rahvusvahelise humanitaarõiguse norme rikkudes.
- 56 Pealegi võib see asjaolu, et toiduaine on pärit asundusest, mis on rajatud rahvusvahelise humanitaarõiguse norme rikkudes, olla ka eetiliste kaalutluste ese, mis omakorda võib mõjutada tarbijate ostuotsuseid – seda enam, et mõni neist normidest on rahvusvahelise õiguse põhinormide hulgas (Rahvusvahelise Kohtu 9. juuli 2004. aasta nõuandev arvamus *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion*, I.C.J. Reports 2004, lk 136, punktid 155–159).
- 57 Niisiis, kuigi määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkti i ja artikli 26 lõike 2 punkti a alusel tuleb märkida päritoluriik „või“ lähtekoht, on nende sätete kohaselt niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, nõutav, et esitatakse nii märged, et toiduaine on pärit ühelt käesoleva kohtuotsuse punktis 33 nimetatud territooriumilt, kui ka märged, et toiduaine on pärit „Iisraeli asundusest“, juhul kui see toiduaine on pärit asundusest, mis asub ühel neist territooriumidest, kuna teisena nimetatud märged ärajätmine võib tarbijaid selle toiduaine lähtekoha suhtes eksitada.
- 58 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1169/2011 artikli 9 lõike 1 punkti i koostoimes artikli 26 lõike 2 punktiga a tuleb tõlgendada nii, et Iisraeli Riigi poolt okupeeritud territooriumidelt pärit toiduainetel peab lisaks märke selle territooriumi kohta olema juhul, kui toiduained on pärit ühest või mitmest asulast, mis moodustavad sel territooriumil asuva Iisraeli asunduse, ka märged sellise päritolu kohta.

Teine küsimus

- 59 Esimesele eelotsuse küsimusele antud vastust arvestades ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 60 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määruse (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidualase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004, artikli 9 lõike 1 punkti i koostoimes artikli 26 lõike 2 punktiga a tuleb tõlgendada nii, et Iisraeli Riigi poolt okupeeritud territooriumidelt pärit toiduainetel peab lisaks märkele selle territooriumi kohta olema juhul, kui toiduained on pärit ühest või mitmest asulast, mis moodustavad sel territooriumil asuva Iisraeli asunduse, ka märges sellise päritolu kohta.

Allkirjad